

Rovdjursfrågan ingen traditionell höger-vänsterfråga – partier går i otakt med sina anhängare

FjällMistrarapport
Rapport nr: 24
ISSN 1652-3822
september 2006, Umeå, Sweden

Författare:
FD Camilla Sandström,
Statsvetenskapliga institutionen,
Umeå universitet
Docent Göran Ericsson,
Institutionen för skoglig zoekologi,
Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning	5
1.1 Rovdjuren ingen traditionell höger-vänsterfråga	5
1.2 Förvaltning av rovdjur och lokala folkomröstningar i Dalarna	5
1.3 Partiernas inställning i rovdjursfrågan	6
1.3.1 Antalet rovdjur	6
1.3.2 Partiernas attityder till § 28 i jaktförordningen	6
2. Datainsamling	8
3. Mål för varg, björn, järv och lodjur	10
3.1 Attityder till etappmål för varg	10
3.2 Attityder till minimivåer för björn	11
3.3. Sammanfattning – Riksdagens antalsmål	13
4. Förvaltning av stora rovdjur	14
4.1 Attityder till § 28 i jaktförordningen	14
4.2 När är det acceptabelt att jaga rovdjur?	15
4.3 Sammanfattning – Jakt är acceptabelt för skydda tamdjur och människor	17
5. Diskussion	19
6. Citerad litteratur och läs mer	20

Bilaga 1

Sammanfattning

Alla riksdagens sju partier är överens om att bevara de stora rovdjuren. Trots det har rovdjursfrågan seglat upp som en het valfråga inför 2006 års val, vilket tyder på att det finns en grundläggande konflikt kring rovdjurens vara eller inte vara. Vi undersöker här i vilken utsträckning som väljarnas attityder stämmer med partiernas officiella hållning i rovdjursfrågan. Det är främst två frågor som har vållat debatt mellan partierna, 1) frågan om antalet rovdjur och deras utbredning samt 2) i vilken utsträckning djurägare ska ha rätt att freda sina tamdjur och hundar.

Vi visar här att partiernas anhängare inte helt delar partiernas officiella hållning i rovdjursfrågan främst när det gäller vargen. I flera av partierna finns betydande minoriteter som inte håller med sina respektive partiers åsikter när det gäller målsättningen för antalet rovdjur. Vi visar också att utfallen av de lokala folkomröstningarna i fyra dalakommuner – Älvdalen, Mora, Rättvik och Orsa är givna. På frågan som lyder *”Skall kommunen verka för att det ska bli möjligt att freda tamdjur och hundar vid ett direkt rovdjursangrepp även utanför hägn?”* kommer det att bli ett rungande ja i de fyra kommunerna. Det är inte unikt. Våra data visar att det hade blivit ett ja på frågan i de flesta svenska kommuner och även i en nationell folkomröstning. Oavsett blocktillhörighet så finns det ett starkt stöd för att enskilda personer ska få skydda sina djur. Det finns också, oavsett blocktillhörighet, starkt stöd för att man ska få jaga rovdjur som angriper tamdjur eller kommer in i områden där människor bor.

Slutsatser i sammandrag:

- De partier som ställer sig bakom riksdagens antalsmål för de stora rovdjuren har ett relativt starkt stöd bland sina anhängare, främst i Götaland och Svealand, medan stödet minskar i län med rovdjur.
- I Dalarna och Norrlandsläna finns det fler kritiker bland samtliga partiernas sympatisörer till antalsmålen för varg och björn.
- Vargen, tätt följd av björnen, är det mest kontroversiella rovdjuret, medan betydligt färre anser att antalet lodjur och järvar bör minskas. Anmärkningsvärt är den attitydskillnad som finns inom Sverige.
- Det finns fler kritiker till antalsmålen för de stora rovdjuren bland Alliansens sympatisörer jämfört med anhängarna till S+V+MP i samtliga norrlandslän förutom Västernorrland.
- I takt med att björntätheten ökar, ökar benägenheten oavsett partisynpatiet att vilja minska antalsmålet för björn. När vi kontrollerade för skillnader i björntäthet på kommunnivå så kvarstod det att Alliansens sympatisörer är mer benägna att vilja minska antalet björnar än sympatisörerna till S+V+MP.
- Socialdemokraterna och samarbetspartierna är på riksnivå eniga i frågan om antalsmålen, men i Dalarna och i Jämtland vill ungefär en tredjedel av socialdemokraternas sympatisörer minska antalet vargar. I Västerbotten är en femtedel av miljöpartiets anhängare av samma uppfattning.
- Allianspartierna är splittrade i frågan om antalet rovdjur. Det är även deras anhängare. Bland Alliansens sympatisörer vill 40 % i Dalarna se ett lägre etappmål för varg. I Gävleborg är det 36 % som vill ha färre vargar. Här kan vi med andra ord tala om betydande minoriteter som är motståndare till återetableringen av varg. I de övriga norrlandsläna är det mellan 16 och 29 % av Alliansens sympatisörer som förhåller sig kritiska till etappmålet för varg.
- Centerns anhängare är de som är mest kritiska till etappmålen för varg. Centern är också det parti där spännvidden mellan de som är för och emot vargar är som störst i olika delar av landet.
- Miljöpartiets anhängare är mest samstämmiga i frågan om antalsmålen vilket bör underlätta för miljöpartiet att driva en enhetlig linje i riksdagen.
- Socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet är eniga om antalsmålen men splittrade när det gäller hur rovdjuren ska förvaltas. Allianspartierna är splittrade när det gäller antalsmålen men eniga när det gäller förvaltningen.
- Oavsett vilket politiskt block som vinner valet kommer rovdjursfrågan att vålla de olika regeringsalternativen problem när frågan kommer upp på dagordningen.
- Det går en tydlig rågång mellan när det är acceptabelt och inte att jaga rovdjur.
- Oavsett partisynpatiet anser en stor majoritet att jakt på stora rovdjur är acceptabelt om man vill minska risken att rovdjuren tar tamdjur (kor, får, ren) eller om rovdjuren sökt sig in i tätbefolkade områden.
- Det finns ett starkt stöd i opinionen att § 28 i jaktförordningen ska liberaliseras.
- Trots kritiska minoriteter finns ett starkt stöd för riksdagens antalsmål men även för en effektivare förvaltning av rovdjur med önskat beteende.
- Rovdjursfrågan verkar handla mer om hur rovdjuren ska eller bör förvaltas än hur många rovdjur som ska finnas i den svenska faunan.
- Debatten om rovdjur borde mer fokusera på hur förvaltningen av rovdjuren kan göras mer effektiv i syfte att möta de farhågor och praktiska erfarenheter som människor har av rovdjuren – mindre om målsättningar för antalet rovdjur. Då kan troligen acceptansen för de av riksdagens uppsatta målen bli högre bland den svenska allmänheten i län med rovdjur.

Inledning 1

I valrörelsen 2006 är de stora rovdjuren – varg, björn, järv, lodjur – en viktig valfråga i rovdjurstata områden i Dalarna, Värmland och Norrlandsläna. Förutom att rovdjursfrågan förekommer i flera av partiernas nationella och regionala valkampanjer ska medborgarna i fyra kommuner i Dalarna, Mora, Orsa, Rättvik och Älvdalen, i en lokal folkomröstning ta ställning till om kommunerna ska verka för att det ska bli möjligt att freda tamdjur och hundar vid ett rovdjursangrepp även utanför hägn.

Att rovdjursfrågan blivit en valfråga tyder på att det är en fråga som många inte minst politiker och deras partier fäster stor vikt vid. Trots att många tycker att rovdjursfrågan är betydelsefull vet vi trots det relativt lite om väljarnas attityder till rovdjuren. Har till exempel de politiska partierna stöd för de olika ståndpunkter som de intagit i rovdjursfrågan? Är stödet inom ett parti jämt fördelat över landet – eller finns spänningar inom partierna? Kan vi om det blir regeringsskifte förvänta oss att det till följd av hur opinionen ser ut också blir en annan rovdjurspolitik? Mot bakgrund av dessa frågor är vårt övergripande syfte att kartlägga och analysera väljarnas attityder till rovdjur, med särskilt fokus på norrlandsläna inklusive Dalarna.

Till grund för vår analys i rapporten ligger idén om att medborgarna i representativa demokratier företräds av valda representanter. Politiker och politiska partier förväntas med andra ord agera i sina väljares intresse och att förhålla sig lyhörda till sina väljare (Pitkin 1967). Om överensstämmelsen mellan väljarnas och de valdas attityder är hög (mer än 50 %) kan vi förvänta oss att väljarna håller fast vid det parti eller den politiker som man röstat på. I det läget är förtroendet för den politik som förs också hög vilket ökar förutsättningarna för att genomföra politiken. Om överensstämmelsen mellan väljarnas och de valdas attityder däremot är låg (mindre än 50 %) är också förtroendet för politiken lågt med risk för väljarflykt och partibyten, men också för betydande svårigheter att genomföra fattade beslut.

1.1. Rovdjuren ingen traditionell höger-vänsterfråga

Tidigare forskning har visat att väljare och politiker är relativt samstämmiga i traditionella höger-vänsterfrågor som fördelningsspolitik, skattefrågor eller inställning till den offentliga sektorns omfattning. Miljöfrågor är emellertid en typ av frågor som är direkt svåra att klassa som höger- eller vänsterfrågor. När de kommer upp på den politiska agendan brukar det därför ställa till med problem för partierna (Brothén 2004, Lafferty & Meadowcroft 1996, Mattila & Raunio 2005). Hur ska partierna till exempel förhålla sig till de egna väljarna om de är splittrade i en fråga. Vilken grupp ska politikerna och de olika partierna lyssna till - de som är positivt eller negativt inställda till den aktuella frågeställningen?

Eftersom miljöfrågorna är en typ av frågor där det är svårt för partierna att finna en position som motsvarar de egna väljarnas åsikter finns det skäl för partierna att inte lyfta fram miljöfrågorna i valrörelserna. Istället går partiernas strategier ofta ut på att hålla sig till traditionella vänster- och högerfrågor för att på så sätt undvika att skapa spänningar mellan partierna och de egna väljarna men också att undvika interna konflikter inom partierna.

Rovdjursfrågan är en miljöfråga där vi kan förvänta oss att väljarnas attityder snarare präglas av andra faktorer än traditionella höger-vänstersympatier. I en attitydundersökning genomförd av FjällMistra har det visat sig att det finns betydande lokala/regionala minoriteter - och i vissa fall majoriteter – som

motsätter sig de antalsmål som finnas fastställda för de olika rovdjuren (Ericsson & Sandström 2005). Finns dessa spänningar även bland partiernas sympatisörer?

Det är inte helt orimligt att utgå från att den kritik mot antalsmålen som finns främst i rovdjurstata områden också återspeglar sig inom de olika partiernas väljargrupper i dessa områden, dvs. att väljarna i de rovdjurstata områdena är betydligt mer kritiska till målen, medan väljarna i gemen inte alls är av samma uppfattning. Det skulle innebära att överensstämmelsen mellan de partier, till exempel miljöpartiet och vänsterpartiet, som ställt sig bakom antalsmålen i riksdagen och väljarnas attityder i rovdjurstata områden är lägre än i områden där det finns få eller inga rovdjur. Omvänt gäller att den är hög i de rovdjurstata områdena för de partier, till exempel moderaterna och centern, som inte till fullo ställt sig bakom antalsmålen.

Det är också tänkbart att väljarnas värderingar inte påverkas nämnvärt av närheten till rovdjuren utan att de väljare som till exempel röstar på miljöpartiet och vänsterpartiet delar sina respektive partiets uppfattning i rovdjursfrågan medan centerns och moderaternas väljare följaktligen är av en annan uppfattning. Vårt första syfte med rapporten är att undersöka vilken utsträckning som opinionens attityder överensstämmer med partiernas ståndpunkter i rovdjursfrågan, med särskild fokus på läna i norra Sverige.

Faktabeskrivning 1. Riksdagens målsättning för de olika rovdjursstammarna

Riksdagen antog 2001 mål för hur stora rovdjursstammarna skall vara i landet. För björn och lodjur har miniminivåer bestämts och för järv och varg etappmål. Målen uttrycks i antal föryngringar, d v s antal honor som varje år föder ungar i Sverige. För kungsörn är målet uttryckt i antalet häckande par. (Källa: Naturvårdsverket)

	Björn	Järv	Lo	Varg	Kungsörn
Riksdagens mål	100 föryngringar /år ≈ ca 1000 djur	90 föryngringar /år ≈ ca 575 djur	300 föryngringar /år ≈ ca 1 500 djur	20 föryngringar /år ≈ ca 200 djur	minst 600 häckande par
2005/06	Ca 2550	Ca 470	Ca 1240	Ca 120	Ca 500

1.2 Förvaltning av rovdjur och lokala folkomröstningar i Dalarna

I fyra kommuner i Dalarna kommer det i samband med de allmänna valen 2006 att hållas lokala folkomröstningar där medborgarna ska ta ställning till följande fråga: "Skall kommunen verka för att det ska bli möjligt att freda tamdjur och hundar vid ett direkt rovdjursangrepp även utanför hägn?" Frågan handlar inte om antalet rovdjur utan bör snarare ses som en fråga som rör förvaltningen av rovdjuren eller möjligen äganderätten. Det som gör frågeställningen svår är att den inte säger något om människors attityder till rovdjur eftersom det är möjligt att både vara för fler rovdjur men ändå anse att rätten att freda sin egendom bör öka. Vår tolkning är att frågan snarare bör ses som en indikator på vilken typ av rovdjursförvaltning som är önskvärd. Vårt andra delsyfte med den här undersökningen är att undersöka överensstämmelsen mellan väljarnas och de valdas attityder till hur rovdjuren ska förvaltas, särskilt avseende villkoren för jakt av rovdjur, i Sverige.

1.3 Partiernas inställning i rovdjursfrågan

Riksdagen beslutade våren 2001 om en sammanhållen rovdjurspolitik i syfte att säkerställa att björn, järv, kungsörn, lo, och varg långsiktigt ska finnas kvar i den svenska faunan och successivt återta sitt naturliga utbredningsområde (prop.2000/01:57). Alla riksdagens partier är överens om behovet av att bevara de stora rovdjuren. Partierna är däremot inte eniga om hur det övergripande målet ska nås och med vilka medel. Det är främst två frågor som har vällat debatt mellan partierna, 1) frågan om antalet rovdjur och deras utbredning samt 2) i vilken utsträckning djurägare ska ha rätt att freda sina tamdjur och hundar.

1.3.1 Antalet rovdjur

Alla partier i riksdagen utom centern och moderaterna ställde sig bakom de föreslagna antals- och etappmålen för de olika rovdjuren. Oenigheten gäller emellertid främst målen för vargstammens storlek. I riksdagen reserverade sig centern mot beslutet gällande varg. Partiet anser att etappmålet om 200 vargar som fastställdes våren 2001 både är felaktigt och för högt satt. Enligt centern måste "(V)arogstammen ses i ett skandinaviskt perspektiv, inte bara ett svenskt som nu är fallet." Partiet anser att man bör sätta ett tak på högst 200 djur i Skandinavien och därtill införa regionala tak på storleken på vargstammen. Centern är också för legal jakt förutom skydds jakt på varg (Jakt- och rovdjurspolitik, en rapport från Centerpartiet). Även moderaterna förhöll sig kritiska till etappmålen och ville sätta etappmålen i ett skandinaviskt perspektiv (Strömberg 2004). Inför 2006 års valrörelse föreslår moderaterna att "(D)et behövs en inventering och utvärdering av vargen med utgångspunkt från dagens situation. Denna ska emellertid inte bara handla om att räkna vargar, utan också klarlägga rovdjurstrycket och förutsättningarna för dem som bor i vargrika områden." (Moderaterna, Faktablad: Vargar i Stockholm är sällsynta). Till skillnad från centern fastställer inte moderaterna något tak för vargstammens storlek utan vill först utreda rovdjurstryckets konsekvenser. Mot bakgrund av den rovdjursdebatt som förts i riksdagen och att moderaterna förespråkar att antalsmålet för varg ska ses i ett skandinaviskt perspektiv tolkar vi det som att partiet är kritiskt till den målsättning som en majoritet i riksdagen ställt sig bakom och i likhet med centern förespråkar färre vargar på den svenska sidan om norsk-svenska gränsen jämfört med de övriga partierna (se även Strömberg 2004).

Tabell 1.1. Partiernas inställning i rovdjursfrågan

Partier för etappmål á 200 vargar	Partier för etappmål i ett skandinaviskt perspektiv
S+V+MP+FP+KD	M+C

Sammanfattningsvis innebär detta att socialdemokraterna och samarbetspartierna är eniga i frågan om antalsmålen medan allianspartierna är splittrade. Eftersom rovdjursfrågan är under utredning och utvärdering är det sannolikt att frågan kommer upp under mandatperioden 2006-2010. Om socialdemokraterna fortsätter att inneha regeringsmakten tillsammans med V och MP kommer frågan inte att vålla några större problem eftersom partierna är eniga om tagen. Blir det däremot regeringsskifte kan vi förutse problem eftersom Alliansens partier har olika åsikter om hur många rovdjur som ska finnas och hur man ska beräkna grunderna för antalet rovdjur i Sverige och Skandinavien.

1.3.2 Partiernas attityder till § 28 i jaktförordningen

Förutom antalsmålen för de stora rovdjuren är frågan om i vilken utsträckning som djurägare ska ha rätt att skydda sina tamdjur och hundar mot rovdjur den fråga som vällat mest debatt mellan partierna. Det frågan gäller är hur § 28 i jaktförordningen ska formuleras.

Före 2001 fick enligt § 28 jaktförordningen rovdjur dödas endast om ett tamdjur dödades eller skadats och om det fanns skäl

anledning att befara ett nytt angrepp. Bestämmelsen omfattade emellertid inte varg eller kungsörn. Rovdjursutredningen (SOU 1999:146) föreslog att § 28 i jaktförordningen skulle ändras så att "ägaren eller vårdaren av ett tamdjur får döda björn, järv, lo eller varg som är under direkt angrepp på tamdjuret". Utredningen föreslog med andra ord en liberalisering av lagstiftningen genom att förutsättningarna för skydds jakt av rovdjur skulle utvidgas. I rovdjurspropositionen och även i miljöutskottets behandling av propositionen och tillhörande motioner framkommer emellertid att en sådan förändring skulle innebära stora svårigheter att bevisa om det varit fråga om tillåten skydds jakt eller om det begåtts ett jaktbrott. Utskottet ansåg vid den här tidpunkten (2001) att det inte var lämpligt att ändra förutsättningarna för skydds jakt enligt § 28 i jaktförordningen på det sätt som utredningen föreslagit. Däremot tillstyrkte utskottet i likhet med utredningen och regeringen att varg också skulle omfattas av § 28 i jaktförordningen eftersom vargstammen haft en stark tillväxt under 1990-talet. I riksdagens omröstning förespråkade moderaterna, kristdemokraterna och centerpartiet utredningens förslag medan de övriga partierna ställde sig bakom utskottets förslag. Miljöpartiet motsatte sig emellertid att § 28 skulle utvidgas att gälla även varg.

Vid ett senare tillfälle har folkpartiet svängt och anslutit sig till de övriga borgerliga partierna i frågan (www.folkpartiet.se). Även socialdemokraterna har med stöd av vänsterpartiet och miljöpartiet ändrat åsikt. Först fattade regeringen i januari 2006 beslut att ändra förordningen så att den nu också omfattar rätt att försvara tamdjur mot rovdjur som kommit in i hägn (Pressmeddelande, jordbruksdep, 2006-01-19). Därefter har socialdemokraterna i juni 2006 i sitt jakt och viltvårdsprogram slagit fast att partiet vill "Ändra jaktförordningens § 28 så att även tamdjur utanför hägn på ett rättssäkert sätt får skyddas vid rovdjursangrepp." (Jakt- och viltvårdsprogrammet 2006-06-16). Fortfarande gäller dock den överenskommelse som socialdemokraterna har tillsammans med vänsterpartiet och miljöpartiet (se Faktaruta 2). Som tabell 1.3 visar är Allianspartierna eniga medan socialdemokraterna inte är ense med sina samarbetspartier i frågan om det också ska vara rätt att döda rovdjur som angriper tamdjur och hundar utanför hägn.

Tabell 1.3. Partiernas inställning till jaktvillkoren för rovdjur

Partier som tar ställning för nuvarande lydelse av § 28	Partier som vill ändra § 28
V+MP	M+KD+C+FP+S

Sammanfattningsvis råder delade meningar mellan partierna om antalet rovdjur men också vilka jaktvillkor som ska råda vid skydd av tamdjur och hundar. I den första frågan går skiljelinjen främst mellan centern och moderaterna och de övriga partierna, medan skiljelinjen i den andra frågan går mellan Alliansens partier, samt socialdemokraterna och vänsterpartiet och miljöpartiet. Det finns givetvis andra skillnader mellan partierna men dessa två frågor är de frågor som rönt mest debatt och kommer därför också att analyseras närmare i den här rapporten.¹

Fotnot

¹ Det är också viktigt att påpeka att partierna inte alltid är helt eniga i frågan om rovdjuren. I flera av partierna finns det ledamöter som är såväl mer positiva som mer negativa till den förda politiken jämfört med det egna partiet. För en mer ingående analys av rovdjursfrågan och partiernas bevekelsegrunder se till exempel David Strömbergs examensarbete "Sammanhållning i rovdjurspolitiken, en policyanalys av partiernas och intresseorganisationernas inställning till rovdjur, FjällMistrarapport nr 2, 2004.

Faktaruta 2:

Ny lydelsen i jaktförordningen från och med 2006 03-01:

28 §

Om något av rovdjuren björn, varg, järv eller lo angriper tamdjur eller om det finns skälig anledning att befara ett sådant angrepp, får åtgärder vidtas för att skrämma bort rovdjuret. Rovdjur som avses i första stycket får dödas för att skydda ett tamdjur

1. av tamdjurets ägare eller vårdare om det finns skälig anledning att befara ett angrepp på tamdjuret, dödandet sker i omedelbar anslutning till att rovdjuret har angripit och skadat eller dödat tamdjur och det inte går att avvärja det befarade angreppet genom att skrämma bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt,

2. av tamdjurets ägare eller vårdare om rovdjuret befinner sig inom inhägnat område avsett för skötsel av tamdjuret, om det finns skälig anledning att befara att rovdjuret där angriper tamdjuret och det inte går att avvärja det befarade angreppet genom att skrämma bort rovdjuret eller på annat lämpligt sätt.

Åtgärder enligt första och andra styckena får vidtas på annans jaktområde och trots bestämmelserna i 9 §. Sådan jakt är dock inte tillåten inom nationalpark.

Naturvårdsverket skall fortlöpande bedöma om möjligheten att döda rovdjur med stöd av andra stycket försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Om Naturvårdsverket bedömer att så är fallet skall verket genast anmäla detta till regeringen.

Källa: Pressmeddelande 19 januari 2006, Jordbruksdepartementet

Datinsamling 2

Rapporten grundar sig på uppgifter som kommer från en stor brevidundersökning till 150 personer i samtliga 69 kommuner i Dalarna, Gävleborg, Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten – totalt 10 350 personer. Dessutom tillfrågades 1 067 personer i övriga Sverige, (Götaland & Svealand exklusive Dalarna) utanför de angivna sex länen (Figur 2.1).

Figur 2.1. Studieområdet omfattade de sex nordliga länen i Sverige (mörkgrått). Vi tillfrågade 150 personer i var och en av de 69 kommunerna. Från övriga Sverige (ljusgrått) tillfrågades vi ett representativt urval på 1 067 personer. I studieområdet bor cirka 16 % av Sveriges befolkning på 9 miljoner personer på en yta motsvarande 55 % av landarealen.

Datinsamlingen genomfördes huvudsakligen under mars och april 2004, och vi använde oss av fyra personliga kontakter. I de sex länen varierade svarsfrekvensen mellan 63 - 71 % vilket var signifikant högre än urvalet från övriga Sverige, 57 %. Tack vare den höga svarsfrekvensen och att bortfallsundersökningen inte visade på några potentiella skillnader mellan svarande och icke-svarande så vägdes inte data med hänsyn till bortfallet. Frågorna ingick som en del av den stora FjällMistraundersökningen 2004 (se bland annat Ericsson & Sandström 2005 och Ericsson m fl 2005.). Svaren samlades in på kommunnivå men vägdes i den här rapporten så att det blev proportionerligt representativa på länsnivå. Eftersom det för några partier är för få svarande i vissa kommuner har vi avstått från att göra en mer genomgripande analys på kommunnivå. Vi väljer också att inte redovisa alla statistiska analyser i detalj i den här rapporten för att öka tillgängligheten. En säkerställd skillnad innebär att den statistiska signifikansnivån är $\alpha=0.05$. Det statistiska test som användas är Chi-2 test, linjära regressioner och variansanalyser i statistikprogrammet SAS.

Som ett mått på rovdjursföreskomst använder vi den s k rovdjursobsen som samlas in i samband med älgjakten (www.jagareforbundet.se, www.naturvardsverket.se). Rovdjursobsen samlas in på kommunnivå (eller motsvarande) och sammanställs på länsnivå och anger hur många vargar, björnar, järvar och lodjur som setts per jagad timme av älgjägarna.

För att i detta fall specifikt kontrollera hur representativ undersökningen är i förhållande till partisympatierna bland invånarna i de undersökta länen och övriga Sverige har valresultatet för riksdagsvalet 2002 använts. Valresultatet anges inom parentes i tabell 2.1. Det finns en stor överensstämmelse för hur partisympatierna i undersökningen fördelar sig i förhållande till valresultatet 2002. Det talar för att undersökningen är representativ i förhållande till hur väljarna fördelade sina röster på de olika partierna i valet 2002. Eftersom två relativt tydliga politiska block har utkristalliserat sig i valrörelsen 2006 kommer resultaten inte enbart att analyseras i förhållande till hur opinionen fördelar sig för respektive parti utan även att fokusera på i vilken utsträckning opinionen är överens med respektive politiskt block, i fortsättningen benämnda S+V+MP samt Alliansen, dvs. de fyra borgerliga partierna.

I den attitydundersökning som genomförts inom ramen för FjällMistra har attityderna till de fyra rovdjuren björn, järv, lo och varg analyserats (Ericsson & Sandström 2005). Av svaren framgår det att björn och varg uppfattas som mer kontroversiella

Tabell 2.1 Fördelning av partisympatier. Valresultatet för riksdagsvalet 2002 i respektive län angivet inom parentes.

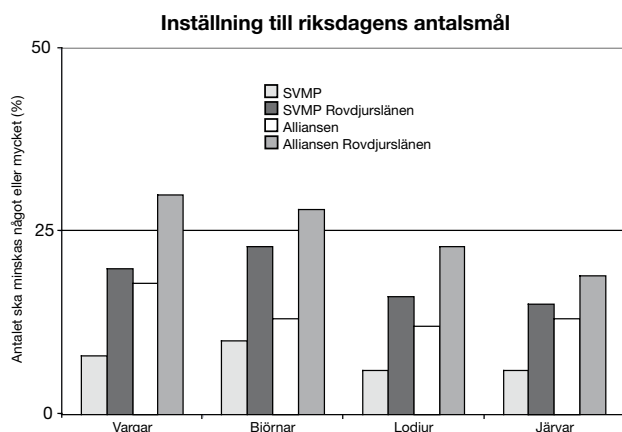
Parti	Antal svar med angivet parti	1 V	6 Mp	3 S	4 KD	7 Fp	5 C	2 M
Övriga Sverige	461	9% (8,3)	9% (4,6)	36% (39,8)	8% (9,1)	14% (13,3)	4% (6,1)	20% (15,2)
Dalarna	1087	11 (9,4)	9 (4,6)	41 (43,7)	4 (7,6)	7 (9,7)	12 (9,8)	16 (11,5)
Gävleborg	813	14 (11,1)	9 (4,5)	42 (44,9)	5 (7,4)	6 (10,0)	11 (10,4)	13 (9,3)
Västernorrland	591	17 (9,8)	9 (3,7)	44 (49,3)	5 (7,5)	6 (9,2)	8 (9,6)	10 (8,5)
Västerbotten	1162	18 (11,4)	7 (4,4)	41 (46,4)	3 (8,4)	7 (10,0)	14 (11,2)	9 (6,4)
Jämtland	602	14 (11,0)	11 (5,1)	39 (44,5)	3 (5,0)	7 (7,2)	16 (15,2)	9 (9,8)
Norrbotten	985	16 (12,7)	9 (5,2)	50 (47,9)	4 (5,3)	4 (6,4)	6 (5,1)	11 (7,2)

Kommentar: Resultaten är vägda i förhållande till befolkningens mängd och är representativa för länet.

än järv och lo (se figur 3.1). I den här undersökningen fokuserar vi därför i huvudsak analysen av partianhängarnas attityder till varg och björn. För den som är intresserad finns fler siffror för järv och lo presenterade i bilaga 1 längst bak i rapporten. Den fråga som vi besvarar i det här rapporten är i vilken utsträckning som opinionens attityder överensstämmer med partiernas ståndpunkter i rovdjursfrågan och då med särskild fokus på länen i norra Sverige.

Mål för varg, björn, järv och lodjur 3

Den fråga som respondenterna i FjällMistras undersökning fick ta ställning till löd som följer: "Våren 2001 bestämde riksdagen hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. De första målen för antalet föryngringar (honor som föder ungar) motsvarar minst 100 björnar, 1500 lodjur, 575 järvar och 200 vargar. Vad anser du om de av riksdagen beslutade målen för rovdjur i Sverige?" De som svarade på brevundersökningen kunde välja mellan de fem svarsalternativen: Ska minskas mycket, något, acceptabelt, ska ökas lite och slutligen ska ökas mycket. I attitydundersökningen var det även möjligt att ange vilket parti som den svarande sympatiserade med. I figur 3.1 redovisas hur många som har valt svarsalternativen ska minskas mycket respektive ska minskas något i förhållande till partisympatier. I figuren redovisas svaren för allianspartierna sympatisörer (Alliansen) och anhängarna till partierna på vänsterkanten (S+V+MP) i Götaland och Svealand exklusive Dalarna separat och motsvarande anhängare till de två politiska blocken i det vi har kallat rovdjurslänen, d v s norrlandslänen inklusive Dalarna.

Figur 3.1. Andelen inom respektive partipolitiskt block som vill minska antalet vargar, björnar, lodjur och järvar, mycket eller något. De streckade staplarna representerar väljarnas inställning i de sex norrlandslänen+Dalarna (rött=SVMP, blått=Alliansen).

Som figur 3.1 visar är vargen, tätt följd av björnen de mest kontroversiella rovdjuret, medan betydligt färre anser att antalet lodjur och järvar bör minskas. Det mest anmärkningsvärda i figuren är emellertid den attitydskillnad som finns mellan den södra och den norra landsändan, men också mellan sympatisörerna till S+V+MP samt Alliansens partier. Denna attitydskillnad framträder för samtliga fyra rovdjur om än i fallande skala i förhållande till hur kontroversiella djuren uppfattas. Det finns minoriteter inom båda blocken som vill se färre rovdjur men de är genomgående mer omfattande bland Alliansens sympatisörer jämfört med bland S+V+MP. Nedan analyserar vi mer ingående opinionens attityder till varg och björn.

3.1 Attityder till etappmål för varg

Riksdagen fastställde 2001 ett första etappmål för varg på 200 djur. Alla partier förutom centern och moderaterna ställde sig bakom riksdagsbeslutet. Enligt de inventeringar som utförts föddes det 13 vargkullar under 2005 i Sverige. Det betyder att antalet vargar i Sverige bedöms vara cirka 120. Etappmålet för antalet vargar har således ännu inte uppfyllts. Vargen återfinns i huvudsak i Värmland, Dalarna, Gävleborg, Dalsland och Västmanland. Därutöver kan det finnas kringströvande vargar främst i den norra landsändan (www.naturvardsverket.se)

Respondenterna fick ta ställning till följande fråga: "Våren 2001 bestämde riksdagen hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. De första målen för antalet föryngringar (honor som föder ungar) motsvarar minst 100 björnar, 1500 lodjur, 575 järvar och 200 vargar. Vad anser du om de av riksdagen beslutade målen för rovdjur i Sverige?" De som svarade på undersökningen kunde välja mellan de fem svarsalternativen: Ska minskas mycket, något, acceptabelt, ska ökas lite och slutligen ska ökas mycket. I attitydundersökningen var det även möjligt att ange vilket parti som den svarande sympatiserade med. I tabell 3.1 redovisas hur många som har valt svarsalternativen ska minskas mycket respektive något vad gäller vargen i förhållande till partisympatier.

Om vi börjar med att analysera opinionen i kategorin "Övriga Sverige" d v s Götaland och Svealand förutom Dalarna utgör det bortsett från till exempel Värmlands län områden där det finns relativt få eller inga rovdjur alls. I det här området är det ett fåtal som motsätter sig riksdagens etappmål. På den politiska vänster-

Tabell 3.1 Andel (%) som vill minska etappmålet för varg mycket eller något i förhållande till partisympatier. Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	8	10	8	8	17	24	15	16	18
Västernorrland	23	16	8	19	16	18	21	9	16
Dalarna	33	24	11	28	39	38	50	29	41
Västerbotten	16	9	19	14	27	20	41	20	31
Gävleborg	23	13	13	20	32	32	46	31	36
Norrbottn	18	13	12	16	19	26	38	21	25
Jämtland	27	30	15	25	24	4	41	21	29

Resultaten är vägda och representativa för respektive län.

kanten är det enbart mellan 8-10 % som vill ha färre vargar. Det betyder att S+V+MP har ett starkt stöd för sitt ställningstagande rörande antalet vargar i opinionen i de här delarna av landet. Bland Allianspartiernas sympatisörer är det däremot fler som vill minska antalet vargar. Fortfarande rör det sig emellertid enbart om knappt var femte anhängare som är av den uppfattningen. Det innebär med andra ord att folkpartiet och kristdemokraterna som är för etappmålet å 200 vargar har ett relativt starkt stöd för sin åsikt bland sina sympatisörer medan stödet för centerns och moderaternas ståndpunkt dvs. att antalet vargar ska vara färre än 200 däremot är väldigt låg. Av dem som anger sig sympatisera med moderaterna och centern är det enbart mellan 15-17 % som delar partiernas åsikter i vargfrågan. Skillnaden i attityder mellan S+V+MPs och Alliansens anhängare är statistiskt säkerställt. Samma mönster – fler kritiker till etappmålen bland Alliansens sympatisörer jämfört med anhängarna till S+V+MP framträder i samtliga norrlandslän förutom Västernorrland. Jämfört med Övriga Sverige är det fler kritiker bland samtliga partiernas sympatisörer. Det gäller även på den politiska vänsterkanten. I Dalarna och i Jämtland vill ungefär en tredjedel av socialdemokraternas sympatisörer minska etappmålet för varg. I Västerbotten är en femtedel av miljöpartiets anhängare av samma uppfattning. Det finns med andra ord en viss kritik bland anhängarna till partiernas ställningstagande i den här frågan även om en majoritet av sympatisörerna fortfarande delar partiernas uppfattning i frågan om vargen.

Bland Alliansens sympatisörer vill närmare 40 % i Dalarna se ett lägre etappmål för varg. Även i Gävleborg är det relativt många, 36 % som vill ha färre vargar. Här anser vi att vi kan tala om betydande minoriteter som är motståndare till antalsmålet för varg. I de övriga norrlandsläna är det mellan 16 och 29 % av Alliansens sympatisörer som förhåller sig kritiska till etappmålet för varg.

Centerns anhängare är de som genomgående är mest kritiska till etappmålen. Det är dock inte i något fall en majoritet av anhängarna som ställer sig bakom partiets åsikt att etappmålet ska minskas. I Dalarna är partiets sympatisörer splittrade i frågan medan något färre än hälften av centerns sympatisörer i Gävleborg delar partiets uppfattning. Även här är överensstämmelsen mellan partiets ståndpunkter och opinionens således fortfarande låg. Även bland moderaternas anhängare finns kritiker till etappmålet. I Gävleborg är det nästan 40 % som vill se färre vargar. Men inte heller här kan vi tala om en hög grad av överensstämmelse mellan partiernas ståndpunkter och deras anhängare. Med tanke på att centern och moderaterna är uttalat kritiska till etappmålet för varg så innebär det att inte ens i de rovdjurstata läna har partierna ett minst femtioprocentigt stöd bland sina sympatisörer för sin ståndpunkt.

Överensstämmelsen är betydligt högre bland folkpartiets och kristdemokraternas sympatisörer där de allra flesta ställer sig bakom partiernas ståndpunkter.

Frågan som vi ställde inledningsvis var i vilken utsträckning överensstämmer opinionens attityder med partiernas ståndpunkter i rovdjursfrågan och då med särskild fokus på läna i norra Sverige. Som tabell 3.1 visar finns det inget entydigt svar på den frågan. De partier som ställer sig bakom riksdagens etappmål har ett relativt starkt stöd bland sina anhängare främst i Övriga Sverige dvs. Götaland och Svland, exklusive Dalarna medan stödet minskar något i de rovdjurstata områdena. Mot bakgrund av det är svaret på frågan således ja - det finns en hög överensstämmelse mellan partiernas ståndpunkter och deras respektive anhängares. I några fall kan vi emellertid tala om betydande minoriteter som inte håller med sina respektive partier vilket naturligtvis försvårar förutsättningarna för partierna att driva en entydig linje men också förutsättningarna att genomföra rovdjurspolitiken.

När det gäller moderaterna och centern är överensstämmelsen mellan opinionens åsikter och partiernas ståndpunkter låg även om det i vissa läna är hälften eller knappt hälften av sympatisörerna som ställer sig bakom partilinjerna. I det här fallet är svaret på frågan således nej, graden av överensstämmelse är låg. De två partierna går inte i takt med sina sympatisörer i just den här frågan.

Som analysen visar ställer sig de allra flesta som svarat på undersökningen bakom det etappmål som riksdagen fastställt. Det finns emellertid om vi tittar på hur opinionen fördelar sig inom de olika partierna och mellan de två politiska blocken en spännvidd mellan de som ställer sig bakom partiernas ståndpunkt och de som inte delar partiernas uppfattning.

Centern är det parti där spännvidden mellan i det här fallet anhängarna i den södra landsänden och anhängarna i Norrlandsläna inklusive Dalarna är störst. Man kan misstänka att det därför förs heta interna diskussioner i partiet om hur centern egentligen ska förhålla sig till vargens utbredning, men också att partiet kan ha svårt att med någon emfas driva frågan utan att riskera att skrämja bort väljare som är av en annan uppfattning än partiet. Miljöpartiets anhängare är däremot de som är minst oeniga i frågan om vargen vilket gör det betydligt enklare för miljöpartiet att driva sin linje i riksdagen.

Hur kan man då förstå dessa skillnader? Genom att analysera opinionens inställning till etappmålet för varg kan vi se att såväl närheten till rovdjuren som ideologiska värderingar har betydelse för inställningen till vargen. Den statistiska analysen visar att en svarande som bor i Gävleborg eller Dalarna är mer benägen att vilja minska antalet vargar än de som bor i ett läna utan fast vargstam. Tar vi även hänsyn till personens politiska orientering så kvarstår att det spelar roll om det finns varg eller inte i länet. Generellt är miljöpartisterna och vänsterpartisterna minst benägna att vilja minska målet för antalet vargar, vilket pekar på de ideologiska värderingarnas betydelse i sammanhanget. Intressant att notera är att de socialdemokratiska sympatisörerna inte statistiskt skiljer sig från M, KD, FP – men från sina samarbetspartier V och MP. Den statistiska analysen visar också att C-sympatisörerna är de som skiljer sig mest från övriga. De är mest kritiska till antalsmålet, mycket mer än de andra partierna i Alliansen.

3.2 Attityder till miniminivåer för björn

Riksdagen fastställde 2001 en miniminivå för antalet björnar till ca 100 föryngringar vilket motsvarar ca 1000 björnar. Naturvårdsverket anger att det i dag finns cirka 2550 björnar med ett spann på mellan 2 350 – 2 900 björnar. Björnen återfinns framförallt från Dalarna och norrut (www.naturvardsverket.se) med varierande björntäthet. Den är som lägst i Västernorrland och högst i Jämtland. Enligt riksdagens riktlinjer ska björnstammen fylla ut områdena mellan de nuvarande reproduktionsområdena och fortsätta att spridas söderut. Det minimimål som riksdagen fastställt är uppnått. Idag bedrivs ingen allmän jakt utan skydds jakt på björn. Under 2006 är det tillåtet att skjuta 143 björnar i hela landet.

I attitydundersökningen formulerades frågan enligt följande: *”Våren 2001 bestämde riksdagen hur många stora rovdjur vi ska ha i Sverige. De första målen för antalet föryngringar (honor som föder ungar) motsvarar minst 100 björnar, 1500 lodjur, 575 järvar och 200 vargar. Vad anser du om de av riksdagen beslutade målen för rovdjur i Sverige?”* De som svarade på undersökningen kunde välja mellan att de fem svarsalternativen: Ska minskas mycket, något, acceptabelt, ska ökas lite och slutligen ska ökas mycket. I tabell 3.2 redovisas hur många som har valt svarsalternativen ska minskas mycket respektive något.

Av debatten och partiernas ställningstagande i riksdagen framgår det att björnens roll och utbredning i den svenska faunan inte är lika kontroversiell som vargen. Samtliga partier har ställt sig bakom minimimålet för björn och det är därför inte helt orimligt att förvänta sig att det också avspeglar sig i opinionen. Mot bakgrund av tidigare forskning förväntar vi oss emellertid att det finns ett visst samband mellan kritiken mot målen och björntätheten d v s att kritiken mot målet växer i takt med att antalet björnar ökar. I tabell 3.2 presenteras resultaten därför i relation till björntätheten i respektive läna.

Kapitel 3

Tabell 3.2. Andel (%) som vill minska minimimålet för björn mycket eller något i förhållande till partisympatier. Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen	Relativ björntäthet*
Övriga Sverige	11	5	8	10	12	15	10	16	13	
Västernorrland	25	18	11	22	8	18	23	4	13	.17
Dalarna	28	21	7	23	27	37	42	34	34	.24
Västerbotten	18	17	15	18	35	23	36	29	33	.25
Gävleborg	25	20	14	23	34	26	43	31	35	.34
Norrbottnen	23	18	17	21	17	27	42	17	24	.48
Jämtland	29	43	16	30	25	11	39	20	30	.60

Resultaten är vägda och representativa för respektive län.

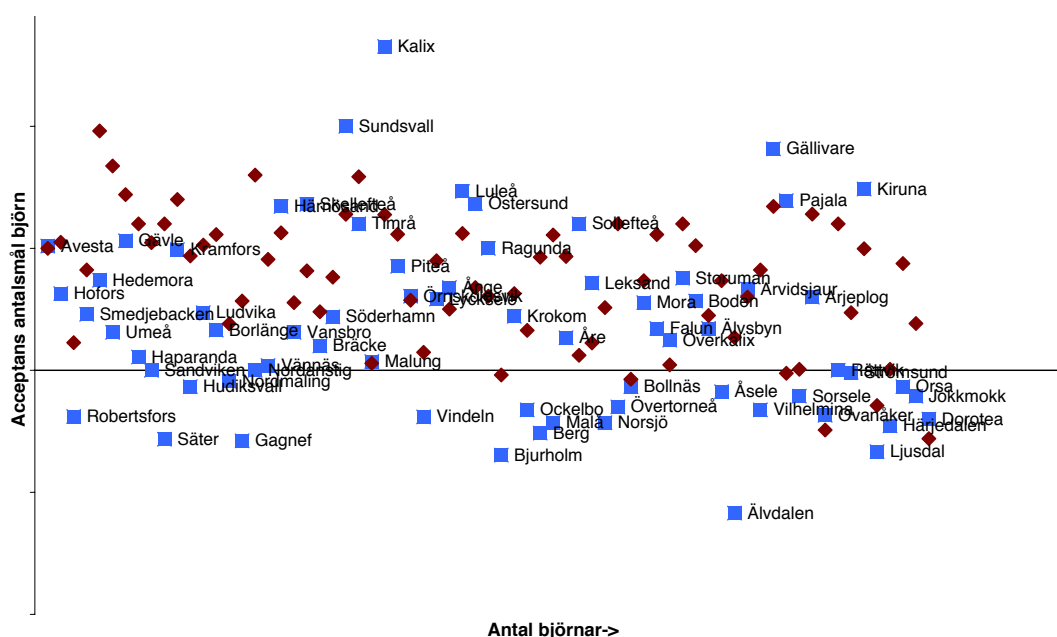
* Relativ björntäthet är antal sedda björnar per 1000 timmar i den nationella rovdjursobsen.

Som tabell 3.2 visar är skillnaden mellan S+V+MP och Alliansens anhängare i kategorin Övriga Sverige, dvs i Götaland och Svealand exklusive Dalarna, relativt liten när det gäller inställningen till antalet björnar. Bland anhängarna till partierna på vänsterkanten är det 10 % av väljarna som anser att det i framtiden bör vara färre björnar och bland Allianspartiernas sympatisörer är motsvarande siffra 13 %. Skillnaden är inte statistiskt säkerställd, men siffrorna indikerar precis som förväntat att björnen inte är ett lika kontroversiellt djur som vargen åtminstone inte i den södra landsändan. En slutsats vi kan dra är att det finns ett starkt stöd i opinionen i Övriga Sverige för riksdagens antalsmål för björn.

Jämfört med kategorin Övriga Sverige är, precis som i fallet med vargen, andelen som vill minska antalsmålet för björn högre i Norrlandsläna inklusive Dalarna. Här finns ett statistiskt säkerställt samband att respondenter, oavsett partisypati, är mer villiga att svara att antalsmålet för björn ska minskas i de län och kommuner där det finns mer björn. När vi kontrollerar för skillnader i björntäthet på kommunnivå så kvarstår det att Alliansens sympatisörer är mer benägna att vilja minska antalet björnar än samarbetspartiernas sympatisörer (Figur 3.2).

Om vi jämför med attityderna till varg är andelen bland S+V+MP:s anhängare som vill minska antalet björnar emellertid något fler jämfört med de som vill minska antalet vargar. Bland socialdemokratiska anhängare är det i flera av länen mellan 25 till 29 % som vill ha färre björnar. Även bland vänsterpartiets väljare är det runt 20 % av anhängarna i norrlandsläna som vill se färre björnar. I Jämtland uppger så pass många som 43 % av vänsterpartiets sympatisörer att de vill minska björnstammen något eller mycket. Även bland miljöpartiets anhängare finns ett visst samband mellan kritik till minimimålet och björntätheten. Om vi bortser från Västernorrland är det också något fler bland Alliansens anhängare som vill minska antalsmålet mycket eller något jämfört med sympatisörer till partierna på vänsterkanten.

Om vi tittar på överensstämmelsen mellan partierna på vänsterkanten och deras anhängares ståndpunkter är det fortfarande minoriteter om än i vissa fall betydande sådana som motsätter sig partiernas ståndpunkter. Björnen förefaller emellertid vara minst lika kontroversiell eller till och med något mer kontroversiell än vargen bland anhängarna till partierna på vänsterkanten. Förhållandet kan sägas vara precis det motsatta bland Allianspartiernas

Figur 3.2 Med ökad björnförekomst minskar acceptansen för sympatisörerna inom de båda blocken. Tydligast effekten ser vi på Alliansens väljare (blått) av att björntätheten ökar, jämfört med SVMP (rött). Ovanför den horisontella linjen är man positiva till antalsmålet för björn, nedanför negativt.

anhängare. Björnen förefaller inte vara riktigt lika kontroversiell som vargen bland dessa partiernas sympatisörer. Om vi bortser från Västernorrland och Norrbotten vill en tredjedel eller något fler av partiernas anhängare att målet för björn ska minska något eller mycket.

Precis som var fallet med vargen är det emellertid centerpartiets anhängare som är de mest kritiska till antalsmålet för björn. Centern är också det parti där skillnaden mellan attityderna i den södra respektive norra landsänden är som störst. Det finns dock relativt stora skillnader inom alla partier och det gäller även för vänsterpartiet och i någon mån socialdemokraterna. Miljöpartiets anhängare är däremot relativt eniga om hur många björnar som ska finnas även om björntätheten har en viss effekt på attityderna även bland miljöpartiets sympatisörer.

Eftersom samtliga partier ställde sig bakom målsättningen för antalet björnar och att de flesta av respektive partis anhängare ställer upp på riksdagens målsättning är överensstämmelsen mellan partiernas ställningstagande och opinionen hög. Precis som när det gäller vargen finns det i vissa partier och i vissa län en relativt stor minoritet som inte ställer sig bakom partiernas ståndpunkter vilket bör påverka partiernas interna debatt och förutsättningarna att driva igenom sin politik. Även om skillnaderna mellan de två politiska blocken inte är lika uttalad när det gäller björn jämfört med varg så finns vissa skillnader och dessa är statistiskt säkerställda i Västernorrland, Dalarna, Västernorrland och Gävleborg. Här finns också ett visst samband med andelen björnar i respektive län. Men det är också tydligt att värderingar slår igenom om vi tittar på till exempel attityderna bland miljöpartiets sympatisörer.

3.3. Sammanfattning – Riksdagens antalsmål

I attitydundersökningen som genomförts inom ramen för Fjäll-Mistra har det visat sig att en majoritet av svenska folket ställer sig bakom de mål för såväl varg som björn som riksdagen fastställt (Ericsson & Sandström 2005). I vissa län och kommuner finns dock stora minoriteter och i några fall till och med majoriteter som inte ställer sig bakom målen. Undersökningen visar att kritiken i huvudsak återfinns i områden med många rovdjur.

Riksdagspartierna är inte heller eniga i fråga om målen. Socialdemokraterna och deras samarbetspartier, vänsterpartiet och miljöpartiet har ställt sig bakom målen och är således eniga. Den allians av partier som gör anspråk på att överta regeringsmakten i 2006 års val är däremot splittrade i frågan. Folkpartiet och kristdemokraterna är eniga med S+V+MP, medan centern och moderaterna vill ha färre rovdjur och då främst vargar. Det framgår tydligt att rovdjursfrågan inte är en klassisk höger-vänsterfråga utan följer en grön dimension i politiken. Därför är det rimligt att anta att partiernas anhängare inte är helt eniga i frågan och att det i sin tur kan ställa till med problem när partierna vill driva en linje i till exempel riksdagen som går på tvärs med de egna väljarnas attityder. Den fråga som vi har undersökt i den här rapporten är därför i vilken utsträckning som opinionens attityder överensstämmer med partiernas ståndpunkter i rovdjursfrågan och då med särskild fokus på länen i norra Sverige, inklusive Dalarna.

Genomgången av attityderna till varg visar att flertalet av dem som bor i Götaland och Svealand, förutom Dalarna ställer sig bakom riksdagens målsättning. Två partier, centern och moderaterna som har en annan uppfattning jämfört med majoriteten, har med andra ord inte stöd för sin inställning i den här frågan bland sina sympatisörer i den södra landsänden. När vi övergår att titta på attityderna i norra Sverige visar det sig att även här ställer sig flertalet bakom riksdagens målsättning. Överlag är således överensstämmelsen mellan de partier som är för etappmålen och anhängarnas ståndpunkter hög vilket kan underlätta möjligheterna att implementera politiken. I vissa områden finns emellertid stora minoriteter som inte håller med det egna partiet vilket först och främst torde påverka partiernas

interna debatt och möjligheter att driva en entydig politisk linje, men också åtminstone i de delar där motståndet är starkt kan äventyra förutsättningarna att nå etappmålen.

Utmärkande är att inte heller centern eller moderaterna som är kritiska till etappmålen för varg får stöd av de egna anhängarna för sin linje. I vissa av länen närmar sig stödet femtio procent, men det siffrorna visar är att partierna inte går helt i takt med sin anhängare utan snarare är splittrade i vargfrågan.

Sammanfattningsvis är överensstämmelsen mellan partiernas och opinionens ståndpunkter i vargfrågan hög för socialdemokraterna, vänsterpartiet, miljöpartiet, folkpartiet och kristdemokraterna, men däremot låg för moderaterna och centerpartiet.

När det gäller björnfrågan finns inte samma skiljelinje mellan partierna i riksdagen varför överensstämmelsen mellan partiernas ståndpunkter och opinionens är hög även om det främst i de björntäta länen finns betydande minoriteter som inte är ense med sina respektive partier i frågan.

Förvaltning av stora rovdjur 4

I debatten om den nya rovdjurspolitiken är det inte bara frågan om antalet rovdjur som stått i fokus. I minst lika hög utsträckning har även frågan om förvaltningen av rovdjuren varit uppe dagordningen. Det gäller särskilt frågan om vilken rätt människor ska ha att freda sina tamdjur och hundar vid rovdjursangrepp men också när det är acceptabelt att jaga rovdjur. Mer specifikt har det handlat om hur § 28 i jaktförordningen ska formuleras dvs om rätten att freda tamdjuren enbart ska gälla i hägn eller också utanför hägn. Här skiljer sig åsikterna åt mellan V+MP som vill behålla nuvarande lydelse av § 28 (se Faktaruta 2 s. 7) medan Alliansens partier och socialdemokraterna vill liberalisera lagstiftningen. I det här avsnittet analyserar vi dels attityderna till en utökad möjlighet att freda tamdjur, det vill säga attityderna till § 28 JF, dels vid vilka specifika tillfällen det anses acceptabelt att jaga rovdjur.

4. 1. Attityder till § 28 i jaktförordningen

Att frågan om djurägares rätt att freda sina tamdjur och hundar är kontroversiell märks inte minst i Dalarna där det i samband med de allmänna valen kommer att hållas folkomröstningar i frågan i de fyra kommuner, Mora, Orsa, Rättvik och Älvdalen. Frågan ingår förvisso inte i den kommunala kompetensen utan beslutas av riksdag och regering och den frågeställning som kommuninvånarna i de fyra kommunerna ska ta ställning har därför formulerats enligt följande: "Skall kommunen verka för att det ska bli möjligt att freda tamdjur och hundar vid ett direkt rovdjursangrepp även utanför hägn?"

I den attitydundersökning som genomförts inom ramen för FjällMistra har respondenterna fått ta ställning till ett liknande påstående. Påståendet gällde om en djurägares rätt att döda rovdjur för att skydda sina djur ska ökas. Även om påståendet inte helt och hållet överensstämmer med den fråga som väljarna ska ta ställning till i Mora, Orsa, Rättvik och Älvdalen är de tillräckligt likartade för att analysen av FjällMistras data ska kunna ge en indikation på utfallet av folkomröstningarna. I undersökningen kunde respondenterna välja mellan att ta avstånd helt från påståendet att djurägares rätt att skydda sin egendom ska öka, delvis ta avstånd, instämna delvis eller instämna helt i påståendet. I tabell 4.1 redovisas de som svarat instämmer helt och delvis i påståendet.

Utifrån resultaten av attitydundersökningen, förutsatt att de är representativa även på valdagen, är utfallet av folkomröstningarna given. I alla de fyra kommunerna kommer väljarna att

svara ja på frågan och ge sina kommunalpolitiker i uppdrag att driva på för en förändring av jaktförordningen. Av tabell 4.1 så framgår det att det finns en tendens att Alliansens sympatisörer i större utsträckning kommer att svara ja på frågan. Den största skillnaden, som också är statistiskt säkerställd, återfinns i Rättvik. Siffrorna för de fyra kommunerna visar att det inte är helt orimligt att förvänta sig att så många som 75 % eller fler kommer att rösta ja på frågan. I de här kommunerna har vänsterpartiet och miljöpartiet med andra ord inte särskilt starkt stöd bland sina sympatisörer för linjen att bibehålla nuvarande lydelse av § 28. Det omvända förhållandet gäller bland Alliansens partier och socialdemokraterna. Överensstämmelsen mellan dessa partiers ståndpunkter och opinionen är mycket hög.

Förslaget att liberalisera jaktlagstiftningen får emellertid inte enbart stöd i de fyra kommuner som nu ska folkomrösta i frågan. I det perspektivet är kommunerna inte unika. Som vi kan se i tabell 4.2 finns ett starkt stöd i de flesta av Norrlandslänen, inklusive Dalarna för en utvidgad rätt för djurägare att skydda sin egendom. Det gäller bland såväl sympatisörerna till S+V+MP:s som Alliansens partier. I samtliga av Norrlandslänen inklusive Dalarna instämmer en majoritet i påståendet att djurägare rätt att döda rovdjur för att skydda sina djur ska öka. Det är emellertid något fler bland Alliansens sympatisörer som tar ställning för en förändrad lagstiftning jämfört med anhängarna till partierna i vänsterblocket. Precis som är fallet i de fyra kommunerna, Orsa, Mora, Rättvik och Älvdalen är överensstämmelsen mellan Allianspartiernas och socialdemokraternas ståndpunkter och väljarnas attityder därmed mycket hög medan främst Vänsterpartiet men även Miljöpartiet inte går i takt med sina anhängare i den norra landsändan.

Även i Götaland och Svealand, exklusive Dalarna finns ett starkt stöd för en liberalisering av jaktlagstiftningen. Bland Alliansens partier är det en majoritet som ställer sig bakom idén om en utvidgad rätt att skydda tamdjur vid rovdjursangrepp. Här finns således också en överensstämmelse mellan partiernas och deras anhängares attityder. Också bland S+V+MP:s sympatisörer finns många som än inte en majoritet som är av samma uppfattning. Här är det framförallt miljöpartiets sympatisörer som förhåller sig lite mer tveksamma i frågan jämfört med vänsterpartiet. Inte heller här går således dessa partier i takt med sina väljare.

En slutsats som vi drar från undersökningen, givet att våra data är representativa även på valdagen och det blir ett regimskifte, är med andra ord att möjligheterna att freda sina tamdjur och hundar vid ett direkt rovdjursangrepp kommer att utvidgas.

Tabell 4.1 Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att djurägares rätt att döda rovdjur för att skydda sina djur ska utökas i kommunerna Mora, Orsa, Rättvik och Älvdalen. Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Mora (N=74)	(82)	(64)	(71)	74	(100)	(100)	(92)	(43)	84
Orsa (N=64)	(89)	(80)	(20)	78	(100)	(100)	(88)	(80)	89
Rättvik (N=75)	(61)	(40)	(50)	56	(79)	(100)	(88)	(57)	80
Älvdalen(N=69)	(89)	(100)	(38)	81	(88)	(75)	(100)	(100)	93

Tabell 4.2. Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att djurägares rätt att döda rovdjur för att skydda sina djur ska utökas. Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	49	38	44	47	48	71	50	53	54
Västernorrland	63	57	56	61	66	49	82	74	70
Dalarna	69	60	32	61	75	75	80	57	74
Västerbotten	57	46	36	52	81	65	82	53	74
Gävleborg	66	66	37	62	65	69	86	47	70
Norrbotten	61	51	27	55	50	68	71	68	61
Jämtland	62	63	56	61	57	43	79	61	66

4.2 När är det acceptabelt att jaga rovdjur?

Även om frågan om hur §28 ska formuleras har dominerat debatten om hur de stora rovdjuren ska förvaltas finns det också andra frågor som berörts inte minst inom ramen för de regionala rovdjursgruppernas arbete med framtagandet av regionala förvaltningsplaner. En sådan fråga är hur så kallade problemdjur ska hanteras. Problemdjur är en beteckning som ofta används för djur som, ur mänsklig synpunkt, har ett icke önskvärt beteende och då det kan bli aktuellt att avliva djuret. Frågan är emellertid när ett djur kan sägas ha ett icke önskvärt beteende och således när det är acceptabelt att jaga rovdjuret.

I den attitydundersökning som genomförts inom ramen för FjällMistra fick respondenterna ta ställning till fyra påståenden om när det kan vara acceptabelt att begränsa rovdjurens antal och utbredning med jakt som ofta har förekommit i debatten om så kallade icke önskvärda beteenden.

Det första påståendet handlar om när rovdjuren konkurrerar med det jaktbara viltet. Jakt och då främst älgjakt och i någon mån rådjursjakt är av stor ekonomisk betydelse för många människor som lever i rovdjurståta områden (Ericsson et al. 2005). Ett argument som därför har lyfts fram i diskussionen om rovdjurens vara eller inte vara är att rovdjuren inte enbart riskerar att skada tamdjur utan även menligt kan påverka hushållens ekonomi. Det skulle i så fall vara ett skäl till varför jakt är ett acceptabelt sätt att reducera rovdjursstammarna när rovdjuren konkurrerar om det jaktbara viltet.

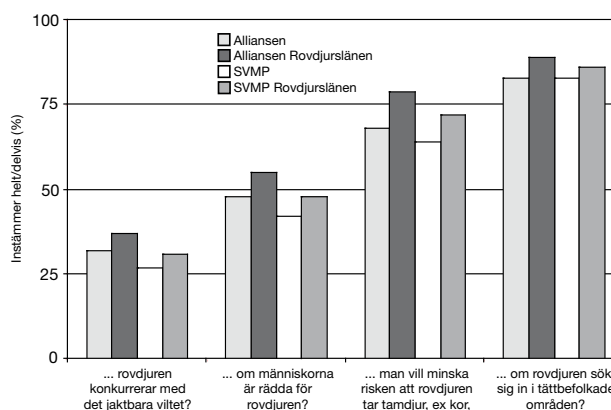
Det andra påståendet rör människors rädsla för rovdjuren. I takt med att rovdjursstammarna växer och återetablerar sina tidigare utbredningsområden ökar risken eller chansen beroende på hur man ser det för människor att se spår av eller att möta rovdjur i naturen. En konsekvens av detta är enligt vissa debattörer att människors rädsla för att vistas ute i skog och mark har ökat och att det i så fall också skulle vara ett acceptabelt skäl att jaga rovdjur.

Det tredje påståendet baseras precis som i frågan om § 28 i jaktförordningen på förutsättningarna att skydda sin egendom och om det är ett acceptabelt skäl att reducera rovdjursstammarnas utbredning.

Det fjärde påståendet slutligen rör om det är acceptabelt att jaga rovdjur som kommit in i tätbefolkade områden.

Respondenterna kunde antingen ta avstånd helt från respektive påstående, ta delvis avstånd, instämma delvis eller instämma helt. I tabellerna nedan redovisas svaren för dem som instämt respektive delvis instämt i påståendet. Precis som tidigare redovisas svaren för allianspartiernas sympatisörer (Alliansen) och anhängarna till partierna på vänsterkanten (SVMP) i Götaland och Svealand exklusive Dalarna separat och motsvarande anhängare till de två politiska blocken i det vi har kallat rovdjurslänen, dvs. norrlandslänet inklusive Dalarna.

Acceptabelt att jaga rovdjur om

Figur 4.1 När är det acceptabelt att jaga rovdjur? Alliansens väljare (blått), SVMP (rött), steckade staplar Norrlandslänet+Dalarna.

Av figur 4.1 framgår det att nästan åtta av tio oavsett var man bor i landet och oavsett vilket politiskt block man sympatiserar med tycker att det är acceptabelt att jaga rovdjur om de sökt sig in i tätbebyggda områden. Det ska jämföras med att enbart omkring tre av tio anser att konkurrens om det jaktbara viltet är ett giltigt skäl att jaga rovdjur. Här är det med andra ord möjligt att göra en tydlig rangordning av påståenden när människor anser att förvaltningen av rovdjuren bör effektiviseras och när det inte anses lika angeläget.

Många och då särskilt bland sympatisörerna till Allianspartierna i rovdjurslänen anser också att det är acceptabelt att jaga rovdjur när man vill minska risken att rovdjuren tar tamdjur. Något färre anser däremot att det är angeläget att vidta åtgärder enbart för att människor är rädda för rovdjur.

Samma mönster, d v s en viss skillnad mellan de politiska blocken men också en geografisk skillnad återfinns, för samtliga fyra påståenden. Skillnaderna är som lägst för påstående fyra dvs. om rovdjur sökt sig in i tätbefolkade områden.

Kapitel 4

Tabell 4.3 Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om rovdjuren konkurrerar med det jaktbara viltet? Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	28	29	24	27	35	26	26	32	32
Västernorrland	32	28	32	31	28	27	41	24	31
Dalarna	31	24	15	28	33	46	41	27	36
Västerbotten	35	28	32	32	53	49	43	31	43
Gävleborg	37	31	20	34	34	45	48	32	40
Norrbottnen	32	21	13	27	45	20	40	39	39
Jämtland	34	30	36	34	21	45	53	13	36

Ungefär en tredjedel av de som bor i Götaland och Svealand exklusive Dalarna instämmer i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om de konkurrerar med det jaktbara viltet. Skillnaderna mellan blocken är således förhållandevis liten (5 %). Skillnaderna växer emellertid något om vi jämför attityderna mellan anhängarna till de olika blocken i Norrlandsläna inklusive Dalarna. I Norrlandsläna är det fortfarande runt en tredjedel av anhängarna till partierna på vänsterkanten som anser att konkurrens om vilt är ett giltigt skäl till jakt på rovdjur medan närmare 40 % av allianspartiernas anhängare, bortsett från Västernorrland, anser att det är det. Inom de olika blocken är det främst socialdemokraterna och centern och i någon mån kristdemokraterna som utmärker sig.

Trots att det är relativt få som instämmer i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om rovdjuren konkurrerar om det jaktbara viltet jämfört med till exempel om rovdjuren rör sig i tätbebyggda områden ger svaret en indikation på att jakt är av stor betydelse för många. Att cirka en tredjedel eller mer av partiernas sympatisörer är av den uppfattningen ger också vid handen att i de områden där rovdjuren de facto redan konkurrerar eller i framtiden kommer att konkurrera om det jaktbara viltet kommer frågan att stå högt på den politiska dagordningen och skapa konflikter kring hur rovdjuren bör förvaltas.

Som tabell 4.4 visar är skillnaderna mellan blocken och de olika regionerna relativt liten även när det gäller den här frågeställningen. Det är något fler bland Alliansens anhängare i kategorin övriga Sverige jämfört med S+V+MP:s anhängare som anser att det är acceptabelt att jaga rovdjur om människor är rädda för rovdjuren. I de allra flesta fallen är det något färre än hälften som anser att rädsla är ett giltigt skäl att jaga rovdjur.

I Norrlandsläna inklusive Dalarna är det däremot i de allra flesta fallen en majoritet av sympatisörerna såväl till vänster som till höger som instämmer i påståendet. Det är främst miljöpartiets och i någon mån folkpartiets anhängare som inte instämmer i påståendet i lika hög utsträckning som de övriga partianhängarna.

När vi nu talar om majoriteter och inte längre minoriteter av väljarna är det även här rimligt att förvänta sig att frågan om hur rovdjuren ska förvaltas kommer att bli än mer aktuell i takt med att rovdjuren blir fler. Hur opinionen utvecklar sig kommer förmodligen också att ha ett samband med hur myndigheter förmår hantera rovdjur som upplevs som farliga men också i vilken mån den successiva återetableringen leder till någon slags tillvänjningseffekt.

Tabell 4. 4 Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om människor är rädda för rovdjuren? Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	43	50	32	42	44	49	47	52	48
Västernorrland	51	44	48	49	42	68	68	80	62
Dalarna	48	50	24	45	44	58	69	54	55
Västerbotten	52	46	42	49	62	79	57	34	56
Gävleborg	54	53	22	50	66	52	65	27	57
Norrbottnen	54	32	35	47	41	56	62	42	48
Jämtland	50	49	58	51	56	34	51	41	50

Tabell 4.5 Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om man vill minska risken att rovdjuren tar tamdjur, ex kor, får, ren? Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	67	59	56	64	66	71	68	68	68
Västernorrland	70	61	60	66	63	88	93	81	79
Dalarna	76	68	52	71	76	97	87	74	81
Västerbotten	74	68	69	71	80	90	88	74	83
Gävleborg	80	77	53	76	77	76	84	59	76
Norrbottn	78	65	54	72	71	80	73	84	75
Jämtland	75	75	73	75	72	88	88	80	82

En majoritet av dem som svarat på FjällMistras undersökning anser att jakt är en acceptabel metod för att minska risken att rovdjur tar tamdjur. Bland Allianspartiernas sympatisörer ligger stödet för jakt i det här fallet mellan 68 och 83 % med en något högre andel i norrlandslänen och Dalarna jämfört med kategorin Övriga Sverige. Bland S+V+MP:s sympatisörer varierar stödet mellan 64 till 76 %. Även här är acceptansen för jakt något högre i den norra landsändan. Även dessa siffror talar med andra ord för att det finns ett starkt stöd för en förändring av jaktförordningens § 28.

En mycket välgrundad slutsats från våra data är att människor inte är särskilt förtjusta i att rovdjur söker sig in i tätbefolkade områden. Åtta av tio eller fler anser att jakt är en acceptabel metod för att minimera risken att människor eller djur kommer till skada när rovdjur rör sig i tätbefolkade områden. En rimlig tolkning av resultaten är att ett sådant beteende inte är önskvärt och att medborgarna också förväntar sig effektiva och snabba åtgärder från myndigheternas sida. Det som utmärker den här frågan är de små skillnaderna mellan de politiska blocken men också mellan de undersökta regionerna. Nästan oavsett politisk färg och geografisk bostadsort är acceptansen hög för jakt som metod i de fall när rovdjuren kommer alltför nära inpå där det bor många människor.

4.3 Sammanfattning – Jakt är acceptabelt för skydda tamdjur och människor

FjällMistras attitydundersökning visar att det går en relativt tydlig rågång mellan när det är acceptabelt och inte att jaga rovdjur. Det är enligt de flesta som svarat på undersökningen först och främst acceptabelt när rovdjuren utgör en reell fara för människor och tamdjur.

Oavsett politisk åskådning och geografisk tillhörighet finns en hög acceptans för jakt som ett sätt att reducera rovdjursstammarnas utbredning om det är så att rovdjuren kommit in i tätbebyggda områden eller när man vill minska risken att rovdjuren tar tamdjur. Något färre kan tänka sig jakt på rovdjur för att minska människors rädsla för rovdjur och ännu färre anser att jakt är acceptabelt för att reducera konkurrensen om det jaktbara viltet.

Det stora stödet för jakt i syfte att minska rovdjursangrepp ligger linje med stödet för en liberalisering av § 28 i jaktförordningen, d v s att det också ska vara möjligt att skydda tamdjur och hundar för rovdjur utanför hägn. Undersökningen visar att stödet för en sådan förändring är hög bland såväl Alliansens

Tabell 4.6. Andel (%) som instämmer helt eller delvis i påståendet att det är acceptabelt att jaga rovdjur om rovdjuren sökt sig in i tätbefolkade områden? Fetstil anger en statistik säkerställd skillnad mellan blocken.

Parti	S	V	Mp	SVMP	M	KD	C	Fp	Alliansen
Övriga Sverige	89	67	74	83	85	86	68	82	83
Västernorrland	86	79	74	83	86	93	90	96	91
Dalarna	85	83	73	83	86	87	90	87	88
Västerbotten	88	90	81	88	92	94	92	76	89
Gävleborg	90	89	75	88	93	83	89	85	89
Norrbottn	86	82	79	85	90	84	94	95	91
Jämtland	90	88	93	90	84	93	90	89	88

anhängare som sympatisörer till S+V+MP. Till skillnad från i exempelvis vargfrågan är överensstämmelsen mellan Allianspartierna som vill liberalisera § 28 och opinion således hög medan den är låg för miljöpartiet och vänsterpartiet som vill bibehålla nuvarande lydelse.

Undersökningen visar också att utfallet av de folkomröstningar i frågan som kommer att hållas i fyra kommuner i Dalarna i samband med de allmänna valen 2006 är given. Mot bakgrund av undersökningens data kommer en övertygande majoritet att rösta ja i de fyra kommunerna.

Diskussion 5

Tidigare forskning har visat att det finns ett samband mellan attityderna till rovdjur och närheten till eller erfarenheter av rovdjur. I områden med en hög andel rovdjur är kritiken mot rovdjuren betydligt starkare än i områden där rovdjuren är färre. Den här undersökningen bekräftar att så är fallet och att det också slår igenom hos sympatisörerna till samtliga partier. Oavsett partifärg tenderar väljarna att vara mer kritiska i rovdjurstäta områden än i områden med få eller inga rovdjur.

Vår undersökning visar emellertid att närheten till rovdjuren inte helt och hållet konkurrerar ut de värderingar som ligger till grund för respondenternas partisympatier. Det man skulle kunna kalla gröna värderingarna får också ett visst genomslag i undersökningen. För att förstå rovdjursfrågan måste, förutom erfarenheter av rovdjur också människors värderingar vägas in i analysen.

En annan intressant iakttagelse i undersökningen är de skilda attityderna till riksdagens antalsmål för rovdjuren och förvaltningen av rovdjur, särskilt jakt.

Även om stödet för riksdagens antalsmål är starkare bland sympatisörerna till partierna på vänsterkanten bekräftar undersökningen att rovdjursfrågan inte är en klassisk höger-vänsterfråga. Det innebär att det finns ett visst mått av splittring i samtliga partier. Fortfarande är emellertid överensstämmelsen mellan opinionen och de flesta av partierna relativt hög. De partier som har problem när det gäller antalsmålen är centern och moderaterna som inte har fullt stöd i den egna opinionen för den minskning av främst antalet vargar som partierna förespråkar. Av strategiska skäl borde båda partierna undvika att diskutera åtminstone antalet rovdjur eftersom den egna väljarkåren är splittrad i frågan.

När det gäller rovdjursförvaltningen och i vilken utsträckning som människor ska få tillåtas att skydda sina tamdjur går däremot moderaterna och centern tillsammans med de övriga Allianspartierna och numera även socialdemokraterna helt i takt med den egna partiopinionen. Det gör däremot vare sig vänsterpartiet eller miljöpartiet som inte har stöd bland sina sympatisörer för sin ståndpunkt att begränsa djurägare rätt att försvara sina tamdjur och hundar.

Beroende på om vi talar om antalet rovdjur eller om rovdjursförvaltning fördelar sig opinionen således helt olika. Vad det beror på kan givetvis ha flera olika svar. Som har beskrivits ovan präglas frågan av såväl erfarenheter som av värderingar. När värderingarna inte sammanfaller med den traditionella höger-vänsterdimensionen har partierna svårt att tillmötesgå de olika opinioner som ofta uppstår inom ett och samma parti. Partierna splittras internt och får därmed också svårighet att genomföra sin politik. Andra frågor förutom rovdjursfrågan som präglas av detta är integrations- och jämställdhetspolitiken men även till exempel inställningen till EU. Att partierna och de valda representanterna inte har möjlighet att svara upp mot de olika politiska dimensioner som präglar den politiska debatten kan givetvis bidra till att på sikt påverka partiernas roll och i sin förlängning också den representativa demokratins funktionssätt.

En annan tolkning är att frågan om antalsmålen är mer abstrakt och den andra, förvaltningsfrågan, mer konkret. Det bör vara betydligt svårare för merparten av befolkningen att föreställa sig vad det innebär att det finns ett visst antal rovdjur i den svenska faunan. Det är däremot enklare att förstå det obehag som kan uppstå om man står öga mot öga med en björn när man ska kasta sopor i soptunnan eller om grannen får besök av en varg i fårhagen. De flesta tycks inte heller sätta ett samband mellan den mer abstrakta frågan och den mer konkreta, det visar sig till exempel i att de allra flesta tycker att det är viktigt att Sverige lever upp till de internationella avtal rörande rovdjur som Sverige undertecknat (se bilaga 1, tabell B3). Vår tolkning

är därför att rovdjursfrågan handlar mer om hur rovdjuren ska eller bör förvaltas än hur många rovdjur som ska finnas i den svenska faunan. Debatten om rovdjuren borde kanske därför mer fokusera på hur förvaltningen av rovdjuren kan göras mer effektiv i syfte att möta de farhågor och praktiska erfarenheter som människor har av rovdjuren och mindre handla om målsättning för antalet rovdjur.

Tack!

Vi vill rikta ett stort tack till alla som deltagit i undersökningen! Genom alla de kontakter vi har haft med många av er förstår vi att det finns ett stort intresse för undersökningens resultat. Vi vill också rikta ett tack till våra kollegor inom FjällMistra och till våra respektive forskningsinstitutioner. Bakom undersökningen står FjällMistra i samarbete med Naturvårdsverket och länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Jämtland och Dalarna. Datainsamlingen i Gävleborgs län har finansierats av forskningsanslag från Formas och Jägareförbundets forskningsstuga till Göran Ericsson, SLU, Umeå. Författarna svarar ensamt för innehållet och slutsatserna i rapporten.

Citerad litteratur och läs mer

6

- Brothén, M (2004) Bristande förankring, I: Kampen om euron, Oscarsson, H & Holmberg, S (red), Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen
- Egan, P.J (2005) Policy Preferences and Congressional Representation: The Relationship Between the Public Opinion and Policymaking in Today's Congress, Institute of Governmental Studies, Berkley: University of California, Working paper 2005:39
- Ericsson, G. Sandström, C (2005) Delrapport om svenskars inställning till rovdjurspolitik- och förvaltning FjällMistra Rapport nr 10 ISSN 1652-3822 Umeå: FjällMistra
- Ericsson, G., m.fl. (2004) Support for hunting as a means of wolf population control in Sweden. *Wildlife Biology*. 10:269-276
- Ericsson, Göran m fl (2005) Delrapport om jakt och fiske – omfattning, betydelse och förvaltning FjällMistrarapport nr 14, ISSN 1652-3822 Umeå: FjällMistra.
- Ericsson, Göran m fl (2006). Vilka värderar ett ökat antal stora rovdjur i Sverige? FjällMistrarapport Rapport nr: 20.
- Havula, Anna A. (2006) Skilda världar? En granskning av mediernas kunskapsförmedling av rovdjur i olika delar av landet och dess implikationer för demokratin Umeå: FjällMistrarapport nr 22. ISSN 1652-3822
- Heberlein, T & Ericsson, G (2005) Ties to the countryside: Urban attitudes toward hunting, wildlife and wolves. *Human Dimensions of Wildlife*. volume 10: 213-227
- Centerpartiet, 2006: Jakt- och rovdjurspolitik, en rapport från Centerpartiet, juni 2006
- Lafferty, W.M & Meadowcroft, J (1996) *Democracy and the Environment, Problems and Prospects*, Cheltenham: Edward Elgar
- Mattila, M & T. Raunio, (2005) Opinion Congruence Between Voters and Parties on the EU Dimension, Paper presented at the workshop: Demokrati, ansvar och politiskt beteende, at the conference of the Nordic Political Science Association (NOPSA), Reykjavik, 11-13 August 2005.
- Moderaterna, (2006) Faktblad. Vargar i Stockholm är sällsynta,
- Persson, J., Zachrisson, A., Sandström, C., Ericsson, G. (2004) Lokal förvaltning av stora rovdjur; En kunskapssammanställning. FjällMistrarapport nr. 3 (ISSN 1652-3822) Umeå: FjällMistra
- Pitkin, H (1967) *The Concept of Representation*, Berkeley, University of California
- Jordbruksdepartementet (2006) Pressmeddelande 2006-01-19, <http://www.regeringen.se/sb/d/6162/a/56469>, nedladdad 2006-08-09
- Proposition; Sammanhållen rovdjurspolitik, 2000/01:57
- SOU 1999:146, Sammanhållen rovdjurspolitik, Slutbetänkande av rovdjursutredningen, Stockholm: Fakta info direkt
- Sandström, C och Lindvall, A (2006) Regional förvaltning av rovdjur i Västerbotten och Norrbotten – om likheter och skillnader ur ett samförvaltningsperspektiv FjällMistrarapport nr 18. ISSN 1652-3822. Umeå: FjällMistra
- Socialdemokraterna (2006), Jakt och viltvårdsprogrammet - så här vill vi socialdemokraterna utveckla jakt- viltvårdspolitiken. 2006-06-16
- Strömberg, D (2004) Sammanhållning i rovdjurspolitiken? En policyanalys av partiernas och intresseorganisationernas inställning till rovdjur. D-uppsats i statsvetenskap. FjällMistrarapport nr.2. ISSN 1652-3822. Umeå: FjällMistra
- www.folkpartiet.se. Johan Pehrson: Folkpartiet vänder i vargfrågan, Pressmeddelande från folkpartiet liberalernas riksorganisation 2006-03-03, nedladdad 2006-08-09

Bilaga 1

Tabell B1. Andel (%) som vill minska etappmålet för järv mycket eller något i förhållande till partisympatier.

Parti	3 S	1 V	6 Mp	SVMP	2 M	4 KD	5 C	7 Fp	Alliansen
Övriga Sverige	6	5	7	6	12	12	20	13	13
Västernorrland	16	10	3	13	11	17	18	3	12
Dalarna	21	16	8	18	18	17	32	15	22
Västerbotten	14	8	13	12	12	13	25	5	16
Gävleborg	17	10	9	14	23	16	34	16	25
Norrbottn	17	10	10	15	11	14	35	16	18
Jämtland	17	16	18	17	17	0	32	6	20

Tabell B2. Andel (%) som vill minska minimimålet för lodjur mycket eller något i förhållande till partisympatier.

Parti	3 S	1 V	6 Mp	SVMP	2 M	4 KD	5 C	7 Fp	Alliansen
Övriga Sverige	6	5	5	6	13	15	10	11	12
Västernorrland	18	12	5	15	9	19	21	10	14
Dalarna	26	14	8	21	25	21	36	24	28
Västerbotten	14	8	12	12	32	17	23	18	24
Gävleborg	22	13	8	18	28	22	47	21	32
Norrbottn	14	11	6	12	11	13	33	7	15
Jämtland	20	18	12	18	19	2	34	11	23

Tabell B3. Andel (%) som tar avstånd helt eller delvis från påståendet att det är viktigt att Sverige uppfyller internationella avtal vad gäller bevarandet av stora rovdjur.

Parti	3 S	1 V	6 Mp	SVMP	2 M	4 KD	5 C	7 Fp	Alliansen
Övriga Sverige	7	5	11	7	10	11	10	16	12
Västernorrland	12	10	5	11	8	10	19	2	10
Dalarna	16	17	13	15	20	21	30	21	23
Västerbotten	10	10	20	11	20	9	18	27	20
Gävleborg	14	11	4	12	18	12	18	6	15
Norrbottn	17	9	13	15	11	23	24	13	16
Jämtland	16	22	4	15	26	9	31	7	23

Denna rapport är den 24:e rapporten i FjällMistras rapportserie (ISSN 1652-3822).

Alla rapporter som produceras i denna serie, plus andra skrifter utgivna av FjällMistra, finns tillgängliga som pdf-filer under rubriken "publikationer" på FjällMistras hemsida:

www-fjallmistra.slu.se

Layout: Pär Andersson, Print & Media, Umeå universitet.
E-post: anders.esselin@szoek.slu.se

Forskningsprogrammet FjällMistras arbete ska resultera i ett effektivare mångbruk av naturresurser i fjällområdet. Målet är att ta fram kunskap och planeringssystem som kan bidra till en långsiktigt hållbar utveckling i fjällen och som kan bidra till att de konflikter som finns mellan olika naturresursanvändare i fjällen blir lättare att hantera.

FjällMistra är ett av ett 20-tal stora forskningsprogram inom Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning).

